

FOKUS

SPRÅKLYDSANGER MED OPPGAVER

FOKUS B BOKSTAVLØSE LYDER

LESEKURS B STAVSKRIFT

Diftongene øy og ei

Toril Karstad

Diftongene øy og ei

Diftongene øy og ei-vers: sang nr. 36

Tekst: Toril Karstad, melodi: trad., komp og opptak: Øyvind Åge Berg,
vokal: Frøydis Haugen VGS 1, illustrasjoner: Lydia Madeleine Popkema 9. kl, røy: Bob Hines, USFWS.

Det er så gøy
med mye støy!
Vi så ei røy
idet den fløy.
Vi lesset høy
på bondens øy.
Vi hadde huverdagstøy.

Å, kjære, hei:
Gi meg litt sei,
så er du grei!
Jeg bruker skei
og spiser skrei
som er så brei.
Det går jo i en fei!

Sei er en saltvannsfisk. Skrei er torsk som er klar til å gyte, det vil si legge egg og melke (formere seg.)

Oppgave 1: Lytt til opptaket, og prøv å lære sangen.

Oppgave 2: Sett ring rundt alle øy og si lyden øy.

Oppgave 3: Sett ring rundt alle ei og eg, og si lyden ei.

Oppgave 4: Les hele verset.

Strek under stum bokstav = minus lyd

Fokus er utviklet ved hjelp av Extra-midler.

Forsidebildet er tegnet av Melissa Adéle Popkema.

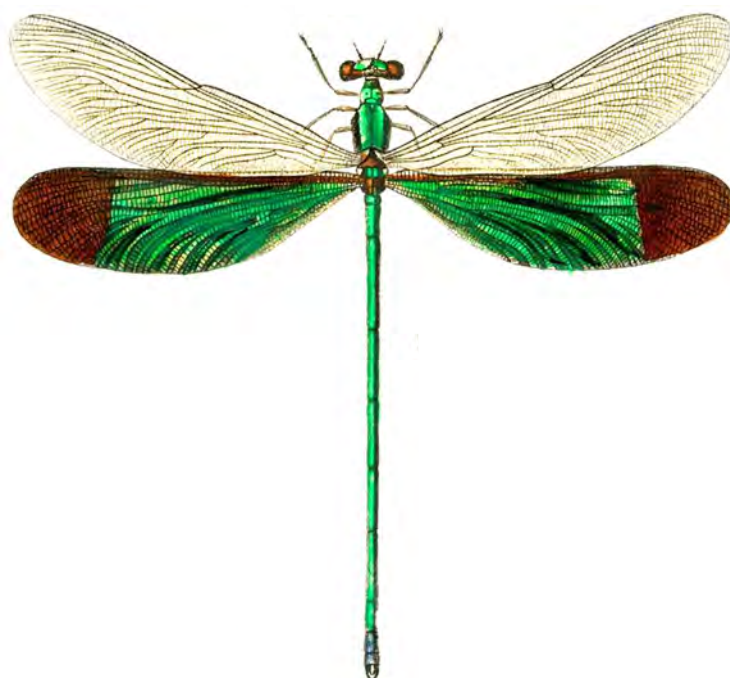
Fokus digital læringsressurs (fokus.no) har flere hefter og digitale oppgaver.

Oppgave 5a: Finn lyden øy skrevet med sybolet øy.

Si lyden mens du tegner ring rundt sybolet (bokstavgruppa).

bgreifædøya uvmøytupaupøeiubystpaumøyeivjde
æjfvhøyspgøya ugdævmøytuypaufeiøystjpauæjfvh
øyspgaudgtøykvdauvøykøfeiøubøydvejæjfvhøysp
gaudgtynvkøytupaupøylkøubystpdøyspgyauøybgr
åkvyeiøytuøpiøyubysøya u jæø y å gmeø y vdiejfvhø y
spgaudtyaubgråkvøytupauplkøfeiø y bygmejæjfvha
ubgråkdauø y møytuvpaustpæfvhøyspøygauyøeifæ
dauveimøytupa u ø byøystpauvkø y deiæjfejvhø ya u
bgråø y kvyeifædø y møytupauplkø y eiø ubystpaunø y
æå gø y vdiejppglmæ å oeda u bygråø y keifvø y udfmlø m

Jeg fant _____ stykker.

Øyenstikker: Charles Dessalines D'Orbigny, Rawpixel.com

Oppgave 5b: Finn lyden ei skrevet med symbolet ei.

Si lyden mens du tegner ring rundt symbolet (bokstavgruppa).

bgreifædeiauvmeitupaupøeiubystpaumeieivdejæjf
vheispgeiaudgævmeituypaufeieistpauæjfvheispga
udgteikdauveikøfeieubeidvejæjfvheispgaudtynvkeit
upaupeilkøubystpdeispgyaueibgråkvyeieituøpieiu
byseiaujæeiågeeivdiejfvheispgaudtyaubgråkveitup
auplkøfeieibygmejæjfvhaubgråkdaueimeitupaustp
æfvheispeigauyøeifædauveimeitupaupøbyeistaup
eideiæjfejvheiaubgråeikvyeifædeimeitupaupleieieø
bystaueiæågeeivdiejpglmæåodaubygråeikeifveiufm

Jeg fant _____ stykker.

Reinsdyr og same: Eline Christin Leed Bauge, 5.kl., farge/mønster: Miriel Karstad, 1.kl.

Oppgave 6a: Skriv øy- ord.

øy

bøy

høy

løy

tøy

gøy

Oppgave 6b: Skriv øy- ord.

øye

røyk

løpe

fløy

trøye

køye

Oppgave 6c: Skriv ei- ord.

hei

sei

fei

vei

lei

nei

Oppgave 6d: Skriv ei- ord.

grei

bein

sein

heis

peis

feil

Oppgave 7a: Skriv øy- ord i stavskrift.

øy

bøy

høy

løy

tøy

gøy

Oppgave 7b: Skriv øy- ord i stavskrift.

øye

røk

løype

fløy

trøye

køye

Oppgave 7c: Skriv ei- ord i stavskrift.

hei

sei

fei

vei

lei

nei

Oppgave 7d: Skriv ei- ord i stavskrift.

grein

bein

sein

heis

peis

seil

Oppgave 8:
Del i stavelser og tell språklyder i Diftonger med øy og ei-vers.

- a) Sett prikk under alle vokaler og strek under diftongene, også ei-lyd med eg.
Hver prikk eller strek markerer en stavelse.
- b) Tegn stavelsesbuer under hvert ord.
- c) Skriv antall **språklyder**, rett over hvert ord. Eksempler: Ordet **det** har 3 bokstaver, men bare 2 språklyder, for t-en er stum. Ordet **gøy** har 3 bokstaver, men bare 2 språklyder, for øy er én lyd.

² ² ² ² ² ³ ³
Det er så gøy med mye støy!
Vi så ei røy idet den fløy! Vi
lesset høy på bondens øy. Vi
hadde hverdagstøy. Å, kjære,
hei: Gi meg litt sei, så er du
grei! Jeg bruker skei og
spiser skrei, som er så brei.
Det går jo i en fei!

Skrei = arktisk torsk, Edward Donovan, Rawpixel.com

Til pedagogen: Vi deler ikke stavelser opp etter vanlige delingsregler, men sørger for at bokstaver som representerer én språklyd, havner i samme gruppe. Siden lærer vi elevene vanlige delingsregler ved bindestrek.

Oppgave 9a: Les ord med ø og e, og legg bokstavkort.

1

nei
vei
veien
arbeide
peis
køye

Miguel Andrade, Wikimedia Commons

2

gøy
hei
bøy
sei
løy
øy

Marcus Alexander Spiecker, 6.kf.

3

lei
høy
fei
fløy
leir
røy

Storfugl

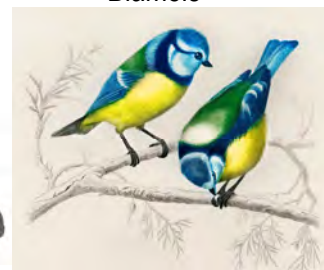
Tiur

Røy

Edward Lear, Wikimedia public

4

bein
feil
tøy
heis
tøye
meis

Blåmeis

Charles Dessalines D'Orbigny, Rawpixel

Oppgave 9b: Les ord med ø og e, og legg bokstavkort.

1

sein
røyk
feig
støy
feit
søyle

David Roberts, Rawpixel.com, CC0

2

feile
teip
øye
bøye
neie
pløye

Oyvind Martinsen © Fokus

3

feire
seire
nøye
veie
meie
røyskatt

John Woodhouse Audubon, Rawpixel.com

4

drøy
bøyle
reise
søye
neimen
trøye

Dawn Hudson, Dreamstime

Oppgave 10: Fullfør fortellingen.

Ta en titt på bilde 1, side 2. Les innledningen på historien, og fullfør fortellingen. Velg ut minst fire ord fra oppgave 9, og flett dem inn i historien. Lag overskrift.

Øydis og Eivind er kommet til øya for å lesse høy. De er greie og arbeidsomme. De liker å lage støy. De traller og gauler av full hals. Ei røy blir forstyrret og letter fra reiret sitt. Eivind ser det og løper bort for å se nøyer på storfuglreiret. Han roper på Øydis: «Kom inn på land! Se på de deilige fuglungene i reiret til tiuren og røya!» Øydis forter seg inn med robåten og løper til Eivind.

Lysegrå ord er veldig vanlige. Mørkegrå ord er vanlige. Strek under stum bokstav = minus lyd

Det er så
gøy med
mye støy!

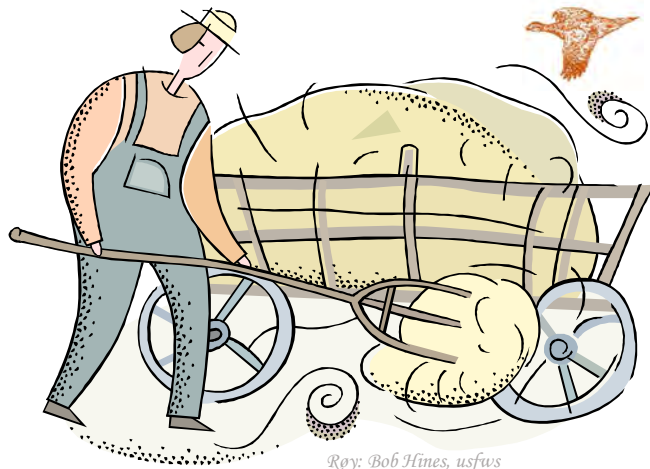

Vi så ei røy
idet den fløy!

Vi lesset høy
på bondens øy.

Vi
hadde
hverdagstøy.

Røy: Bob Himes, usfws

Å, kjære,
hei: Gi
meg litt
sei, så er du
grei! Jeg bruker
skei og spiser
skrei, som er så
brei. Det går
jo i
en
fei!

Sei: Edward Donovan, Rawpixel.com

Oppgave 12: Sett strek mellom hvert ord i verset.

Deterså gøymedmyestøy!
Visåeirøyidetdenfløy.
Vilessethøypåbondensøy.
Vihaddehverdagstøy.
Åkjæreheigimeglittsei
såerdugrei!
Jegbrukerskeiogspiser
skreisomersåbrei.
Detgårjoienfei!

Kjetil Lenes, CC BY 2.5, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1244856>

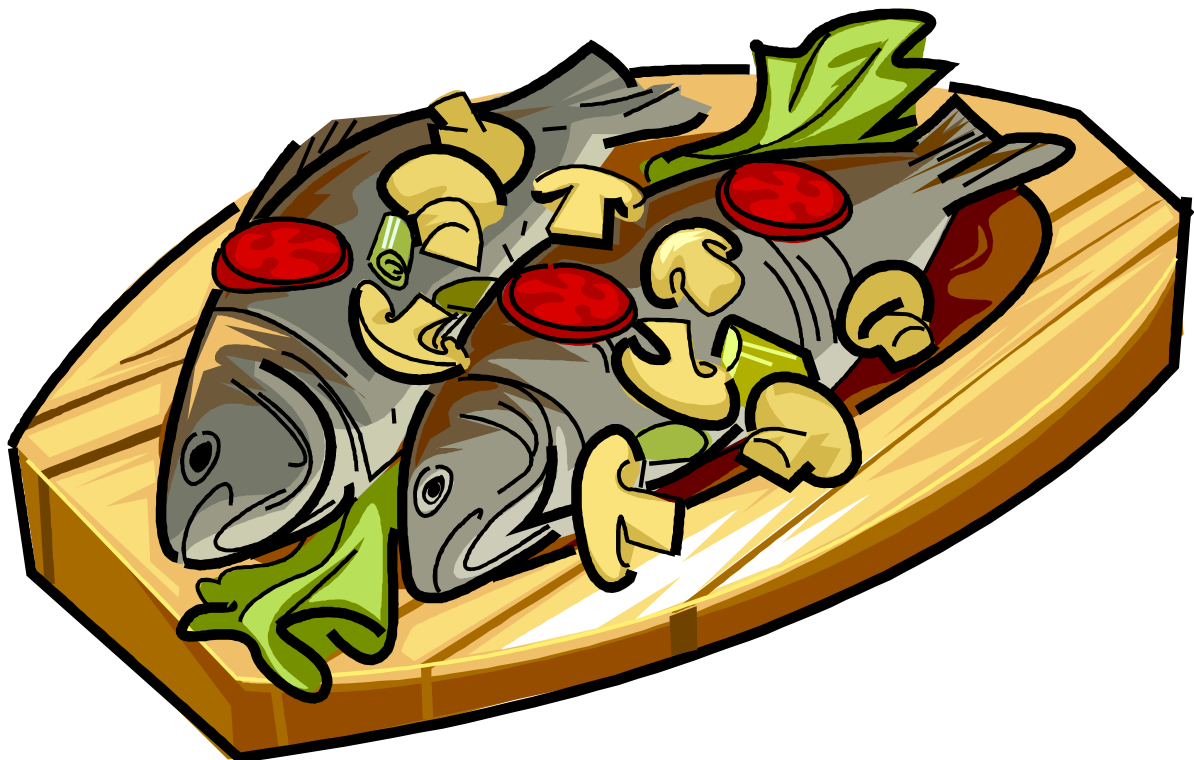
Her er gresset hengt opp til tork på hesjer. Hesjer er ståltråder festet til staurer på rekke bortover. I gamledager var dette en vanlig måte å gjøre gresset holdbart på. Når det var tørket, lesset man det opp på vogna og lot hesten eller traktoren kjøre det på låven. Når dyrene trengte mat om vinteren, dro bonden høy ned gjennom ei luke i taket. Låven var i etasjen over fjøset og stallen. Det var moro for barna å hoppe i høyet på låven.

Strek under stum bokstav = minus lyd

Oppgave 13: Skriv diftonger med øy og ei-vers
med stavskrift. Se etter forskriften.

Deter så gøy
med mye støy!
Vi så ei røy
idetet den fløy.
Vi lesset høy
på bondens øy.
Vi hadde
hverdagstøy.

Å, kjære, hei:
Gi meg litt sei,
så er du grei!
Jeg bruker skei
og spiser skrei
som er så brei.
Det går jo
i en fei!

Oppgave 14: Løs rebusen. Bytt ut talesymboler og store bokstaver med små bokstaver. Les setningen.

NB: To ruter under talesymbolet betyr dobbel konsonant. Dobbelt rute betyr bokstavgruppe.
Alle setninger og navn skal starte med stor bokstav. Sett riktig tegn til slutt.

1

EI-diftong		Å-lyd									
	EG		ØY	O			EI	E		.	
				o							

2

EI-diftong		Æ-lyd		Å-lyd		Stum G					
	EG	E			ØY	O	G			EI	.
		e				o	g				

3

EI-diftong								EI-diftong			
	EG		I			EI		E		EG	.

4

	EI			Å		EI	E		ØY	E	.

5

		ØY		ØY	E			EI		A	.

6

I-lyd										EI-diftong	
	E			EI	E		Å		EI	E	
	e										

Strek under stum bokstav = minus lyd. Feit O har å-lyd, feit E har i-lyd eller æ-lyd. EG er diftongen ei.

Oppgave 15:

Fyll inn det som mangler i verset, uten å se etter teksten.

Det er så _____ med mye
_____. Vi så ei _____ idet
den _____. Vi lesset _____
på bondens _____. Vi hadde
hverdags _____. Å, kjære,
_____, gi meg litt _____, så
er du _____! Jeg bruker
_____ og spiser _____
som er så _____. Det går jo i
en _____!

Fokus på ei-lyd med EG i slutten av ord

Ei-lyden skrives med EI i de fleste ord. Men i noen ord skrives den med EG. Vi har et eget fokus om Ei-lyd med EG foran N. Men nord for Lillehammer sier man ikke EI i disse ordene. To ord skrives i tillegg med EG foran L: **negl** og **snegl**. Her skal vi bare fokusere på Ei-lyd med EG i slutten av ord. Det er fem ord du skal lære: **jeg**, **meg**, **deg**, **seg** og **veg** (som også skrives **vei**). Se på sangteksten på side 2, og sett strek under de EG som er symbol for ei-lyd – i ordene **meg** og **jeg**.

Oppgave 16: Finn lyden ei skrevet med symbolet eg.

Si lyden mens du tegner ring rundt symbolet (bokstavgruppa).

bgreifædegauvmegtupaupøeiubystpaumegeivdej
æjfvhegspggaudgævmegtuypaufeiegstpauæjfvh
egspgaudgtegkvdauvegkøfeiøubegdvejæjfvhegsp
gaudgtynvkegtupaupeglkøubystpdegspgyauegbgr
åkvyeiegtuøpiegubbysegaujæegågmeegvdiejfvheg
spgaudtyaubgråkvegtupauplkøfeiegbygmejæjfvha
ubgråkdauegmegtuvpaustpæfvhegspeggauyøeifæ
dauveimegtupaupøubyeegstpauvegdeieæjfejvhegaub
gråegkvyeieifædegmeegtupauplkegeiøubystpauegæ
ågegvdiejpglmæåoedaubamnhjkløåygråegkeifveg

Jeg fant _____ stykker.

Edgar Sanchez-sinencio, iStockphoto

Oppgave 17a: Skriv ei-ord med eg.

jeg

meg

deg

seg

veg

Oppgave 17b: Skriv ei-ord med eg i stavskrift.

jeg

meg

deg

seg

veg

Sablin, Dreamstime

Oppgave 18a: Les rim med ei-lyd.

Gunnveig rimer: feire – seire – leire – reiret

Jostein rimer: leide – veide – feide – meide – neide – dreide – greide

Eivind rimer: bein – sein – stein – Svein – Hein – tegn – regn – beregn

Jeg rimer: hei – vei – lei – nei – sei – glei – fei – grei – deg – meg – seg

Rannveig rimer: feit – beit – veit – teit – greit – heit – dreit – leitt – breitt

Hallstein rimer: feiler – seiler – peiler – speiler – steiler – negler – snegler

Halgeir rimer: reiser – heiser – peiser – sveiser – meiser – beiser – kneiser

Eila rimer: heier – feier – leier – meier – veier – dreier – bleier – pleier – neier

Pearson Scott Foresman

Oppgave 18b: Les rim med øy-lyd.

Frøydis rimer: bøyle – søyle – tøyte

Øystein rimer: tøys – røys – til køys

Møyfrid rimer: øya – søya – trøya – Frøya

Øyvår rimer: høyt – brøyt – sprøyt – drøyt

Øygunn rimer: øyne – røyne – høyne – døgnet

Veslemøy rimer: øy – løy – tøy – høy – gøy – pløy – drøy – fløy

Frøya rimer: øye – høye – bøye – tøyte – nøye – trøye – søye – føye – køye

Øyvind rimer: bøye – høyde – nøye – føye – tøyte – drøye – pløye

Myers, Philip Van Ness, Wikimedia Commons

Oppgave 19: Les ord med diftongene og legg bokstavkort.

1	2	3	4
mei vei øy pei sau fei tau øye taus hei bøy kei raus veie hei gøy flau lei bøye nei saus keie sei høy skau bein reise daud skei svei neimen	feil trau leir høye maur naut røy snau heis mjau løy pløye peis tøy hauk peile tøye teisilke meis køye sein reis løye gauk deilig nøye raute seil møye høyde tøyer	gaule feit leik søye pauke føye veik preie tøyle feig meie tøys neie øyne pause fauna støye peil bøyle røys maule veie feire røyne støy støyen søyle feile seire føyde sleike	bøyde ei teine teina seile drøy gaupe dreie seier sleiv sløyfe sløyd bleie flause en rein skreiv arbeid reima drøye steil steile fløy søya teip teipe brøyte bauta neide laus fløyel trøye begeistret

Til pedagogen: Ramsene kan leses på skolen eller hjemme, som repetert lesing. Man kan ha ei ramse per dag. De kan også benyttes sammen med bokstav-/bokstavgruppekort. Ved undervisning individuelt og i grupper kan lærer diktere fra ramsene, og elevene skriver ordene med bokstavkort. Ved få elever kan man gi barna ulike ord i eget tempo, noe som hindrer sammenligning og øker effektiviteten. I hel klasse med stasjonsundervisning kan barna på bokstaveskestasjonen diktere hverandre ord to og to eller tre og tre. Etter for eksempel fem ord bytter man rolle, så alle får skrevet. Eleven som dikterer, farger ordet han har diktert, med lys farge eller krysser av. Slik vet gruppa hvor langt de er kommet til neste økt. Ved stum bokstav sier den som dikterer, fra på forhånd.

Ekstraoppgave 1a: Skriv øy- ord i stavskrift.

nøye

vøye

pløye

søye

tøys

høye

Ekstraoppgave 1b: Skriv ei- ord i stavskrift.

seil

veie

heie

feire

seier

leire

Ekstrappgave 2: Bøy substantivene i diftongene øy og ei-verset.

Ubestemt form entall (en, ei, et)	Bestemt form entall (den, det)	Ubestemt form flertall (flere)	Bestemt form flertall (de)
(en) støy		-----	-----
ei røy			
høy		-----	-----
(ei) øy			
hverdagstøy		-----	-----
(en) sei			
(ei) skei			
(en) skrei			

Ekstrappgave 3: Bøy verbene i diftongene øy og ei-verset.

Å skje <i>Infinitiv</i>	Det skjer nå <i>Presens</i>	Det skjedde <i>Preteritum</i>	Det har skjedd <i>Perfektum</i>	Det hadde skjedd <i>Preteritum perfektum</i>
	er			
		så		
		lesset		
		hadde		
å gi				
	er			
	bruker			
	spiser			
	er			
	går			

NB: Ordet **gi** står
i imperativ (bydeform)
i verset: Gi meg!
Men her skal du bare
bøye ordet i de 5
oppgitte formene.

The von Wright Brothers, Rawpixel.com

Ekstraoppgave 4: Les vanskelige ord med diftongene.

1	2	3	4
reiseselskap fornøyd reisverk kaianlegg laurbær høyskuldret seiersrop høyreist støyende veiende sveitsisk reinlav maurbitt reisevant maiblomst reisebyrå høyfjell skeisete meisunge høylåve skinndaud høyrygget tøyrensing draugen seilas peisblåser fornøyelse maurbille peiskrok fortøye høysetet reinjakt hårbøyle maursluker søylegang	blåveis høytørk reisepass haugen reirbygging høyvokst røyskatt beinbygning reinlender undertrøye høyhus peisestue reisetid meieri reinsdyr heiene reinbukk høyrøstet bæremeis høyonn seikaker køyeseng langeleik høytidelig peishylle seilduk gaupespor høyresving bautastein seierskrans høysnue dreiebenk streike høytrykk nøyaktig	brøytebil høydehopp reisegods hauken peiling reinflokk høyttaler nøysom speilegg høysåte høyskole sveitser reinkalv skaiveske reisende peiskos høysommer øyenbryn seiersrus steinrøys skauhogst feiekost reiserute murtue haifinne høydedrag høyavling fløyte seilbåt reiselyst høyrehendt sveitserost høymesse gøyal feilskjær	møysommelig bleieutslett maursyre øyenstikker seierspall haukuglereir fløyelsgrøt høyvann reiseleder meidag reineier skulderreim kaiområde skaittrekk maursti seiltur veiskilt paiform høydeskrekk maurpinnsvin øyevipper seiersfest feiebrett reisemål peispuster beinflørt høydehopper haugevis høytlesning beinrangel høydesprang haitann øyenstikkere høyspentledning nøyaktighet

HØYE BRØYTEKANTER I FJELLET

Ingrid Bjørnerheim Hynne © 2020, gjengitt med tillatelse.

Bildet over er fra februar, og bildet under er fra mai 2020.

Ingrid Bjørnerheim Hynne © 2020, gjengitt med tillatelse.

Ekstraoppgave 5: Les ord med konsonantforbindelser.

	1 - <u>KS</u>		2 - <u>LK</u>		3 - <u>RV</u>		4 - <u>NT</u>
	okse		melk		larve		fant
	lekse		melka		larven		kant
	aks		melke		kurv		sent
	heks		silke		arv		tante
	heksa		stilk		arve		vante
	flaks		pilke		farvel		brent
	laks		bulk		skarv		sunt
	jeksel		bulke		skarven		pant
	saks		alke		lurvete		rent
	leksa		falk		harv		rant
	seks		pulk		harve		jente
	fikse		fylke		karve		sant
	flakse		ulke		surve		ment
	mikse		kalk		skarve		vant
	kakse		kalke	s = ʃ	slurve		hente
	bykse		valk	s = ʃ	slurvete		pent
Å-lyd	v oks		valker	Æ-lyd	nerve		vente
Å-lyd	k oks		hulke	Æ-lyd	servere		rente
Å-lyd	b oks		skulke	Æ-lyd	servant		sint
O-lyd	b ukse		hålk	Æ-lyd	servise		bunt
O-lyd	j uks	Stum h	<u>h</u> vilke	Æ-lyd	verve		unte
O-lyd	j ukse	Stum h	<u>h</u> vilken	Æ-lyd	verver		tjent
O-lyd	j ukser	Stum h	<u>h</u> vilket		lurveleven		tjente

Språklydhus på oslomål inkludert skarre-r og bokstavløse lyder

h h																							
p pp		b bb		f ff v hv (vv)		t tt		d dd		s ss		rt rdt		rd rdd		(g, j, sh, ch, c) skj sj s rs rds rsj rskj rsk		kj tj k kkj rkj rk		j gj g hj lj		ng n g	
p b		f v		t d		s		t d		s		t d		d		f		ç j		j		n	
leppe		tann		forgom				forgom		n		l lv ld lg l rl rdl		bakgom		rn rdn ren rden (r han/ r ham/ r den)		gane		k g		g gg	
leppe		leppe		forgom				forgom		n		l lv ld lg l rl rdl		bakgom		rn rdn ren rden (r han/ r ham/ r den)		gane		k g		g gg	
r		r		r		r		r		r		r		r		r		r		r		r	

Vokaler: a e ¹ e ² i o u y æ ø å											
Diftonger: ei au øy ai oi											

Fokus © Toril Karstad Kreativ Læring

Hjerte symboliserer stemt/ustemt-par. Døra angir artikulasjonssted, der nedre artikulator er aktiv og derfor nevnes først (leppe mot tann).

Bokstaver og bokstavgrupper i liten skrift forteller om språklydens skrivemåter, der stumme bokstaver regnes som del av grafemet.